

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Kamu Hizmetleri Mahkemesi

Avrupa Birliği Adalet Divanının Oluşumu ve Yapısı

Avrupa Birliği Adalet Divanı AB'nin ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunun yargı kurumudur. 3 mahkemeden oluşur; Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Kamu Hizmetleri Mahkemesi. Bu mahkemelerin başlıca görevi Topluluk kurallarının hukukiliğini incelemek ve AB hukukunun tek bir şekilde yorumlanmasını sağlamaktır.

Adalet Divanı 27 hâkim ve 8 kanun sözcüsünden oluşmaktadır. Hâkimler ve kanun sözcüleri, tekrar seçilebilmek üzere 6 yıllığına Üye Devletlerin hükümetleri tarafından mutabakatla atanmaktadır. Bu mevkie seçilecek olanlar kendi ülkelerinde en yüksek yargı makamlarına atanabilecek nitelik ve yeterliliğe sahip, bağımsızlıklarından asla şüphe duyulmayan kişilerdir.

Divan hâkimleri aralarından birini tekrar seçilebilmek üzere 3 yıllığına Divan Başkanı olarak seçer. Başkan Divanın idari işlerini yönetir ve Büyük Daire ve tam katımlı divandaki oturum ve müzakerelere başkanlık ederler.

Her davada daire üyelerinden biri *Raportör* olarak görev alır. Eğer dava bir ülke ile ilgiliyse o ülke adına Divanda bulunan Hâkim Raportör olarak görev yapamaz.

Kanun sözcüleri Divana yardımcı olmaktadır. Kendilerinin görevlendirildiği davalarla ilgili olarak etki altında kalmadan ve bağımsız olarak görüş bildirmekle sorumludurlar.

Baş hukukçu kurumun genel sekreteri olup, Divan Başkanının yetkisi altında Divan birimlerinin işleyişini idare eder. Hâkim ve kanun sözcülerinin hukuki çalışmalarında yardımcı olmak üzere *Hukukçular* (her hâkim için 3 hukukçu katip) görevlendirilirler.

Divan; tam katımlı divan, 13 hâkimli Büyük Daire veya 5 veya 3 hâkimli Daire şeklinde görev yapar.

Divan, tam katımlı divan olarak ancak Divan Statüsünde belirtilen belirli davalar ile (yükümlülüklerini yerine getirmediğinden dolayı Ombudsman veya Avrupa Komisyonunun bir Üyesinin görevine son verilmesi gibi) istisnai derecede önemli gördüğü davaları görüşmek için toplanır.

Yargılamanın tarafı olan bir Üye Devletin veya bir kurumun talebi üzerine ve özellikle karmaşık ve önemli davalarda ise Büyük Daire olarak görev yapar.

Diğer davalar ise 3 veya 5 hâkimli Daireler tarafından görüşülür. 5 hâkimli Dairelerin başkanları 3 yıllığına ve 3 hâkimli Dairelerin başkanları 1 yıllığına seçilir.

Görevini tam anlamıyla yerine getirebilmesini temine etmek amacı ile, Divana açıkça tanımlanan bir yargı yetkisi verilmiş olup bu yetki çerçevesinde Divan ön hukuki karar ve çeşitli tür başka kararlar vermektedir.

İçtihat hukuku aracılığı ile, Adalet Divanı, yetkileri dâhilinde AB hukukunu uygulamaları, topluluk vatandaşlarına sağlanan hakları korumaları (AB hukukunu doğrudan uygulayarak) ve AB kurallarının öncesinde veya sonrasında da yer alsa, AB kurallarıyla çelişen ulusal hükümleri uygulamamaları için (AB kurallarının ulusal hukukun önünde yer alması) idarelere ve ulusal mahkemelere yükümlülükler getirmiştir.

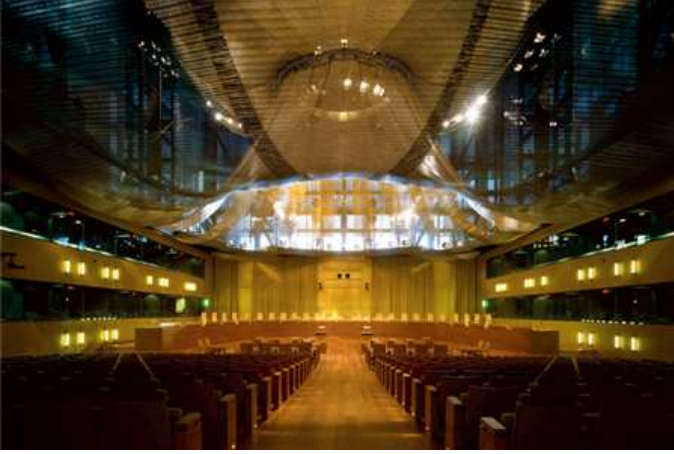
Adalet Divanı, AB Hukuku ihlalleri için Üye Devletlerin sorumluluğu ilkesini kabul etmiştir. Bu ilke öncelikle AB kurallarıyla bireylere tanınan hakların korunmasında önemli bir rol oynamakta, ikinci olarak ise Üye Devletlerin AB kurallarını daha özenli bir şekilde uygulamalarına katkıda bulunmaktadır. Üye Devletler tarafından yol açılan ihlaller, bazı durumlarda kamu kaynaklarına ciddi bir yük getirecek şekilde tazminatlarla sonuçlanmaktadır. Bunun ötesinde, bir Üye Devletin AB hukukunu ihlal etmesi Divanın huzuruna getirilebilir ve Divan ihlalin ortadan kaldırılarak uyumun temin edilmemesinin tespiti ile periyodik ve/veya toplu bir ödeme cezasına hükmedebilir.

Adalet Divanı aynı zamanda AB hukukunu uygulayan ulusal mahkemeler ile de bağlantılı olarak çalışır. AB hukukuyla bir şekilde ilgisi olan bir uyuşmazlık üzerinde karar vermesi istenen herhangi bir ulusal mahkeme ön hukuki kararlar için Adalet Divanına sorular yöneltebilir hatta bazı durumlarda yöneltilmelidir. Bu durumda Divan AB hukukunun bir hükmünün hukukiliğini gözden geçirmek ya da yorumlamak durumundadır.

Divan içtihadının gelişmesi; AB mevzuatının vatandaşlara günlük hayatlarının değişik alanlarında tanıdığı hakları korumak suretiyle, Avrupa yurttaşlarına hukuka uygun bir yaşam alanı oluşturulması konusunda Divanın sağladığı katkının bir göstergesidir.

İçtihadı çerçevesinde (1963 yılında Van Gend & Loos ile başlayan), Divan, Üye Devletlerde Avrupa vatandaşlarının kendi ulusal mahkemeleri önünde AB kurallarına dayanabilmeyi sağlayan, AB hukukunun doğrudan etkisi prensibini tanıtmıştır.

Çoğunluğunu ön hukuki kararların oluşturduğu binlerce Divan kararının Avrupa vatandaşlarının günlük hayatları üzerinde önemli sonuçları olmuştur.

Kanun Sözcüsünün Rolü

Kanun sözcüleri görevlendirildiği davalarla ilgili olarak etki altında kalmadan ve bağımsız olarak görüş bildirmekle sorumludurlar. Dava Hâkimlerin ve Kanun Sözcüsünün huzurunda açık duruşma halinde yürütülür. Hâkimler ve Kanun Sözcüsü taraflara istedikleri soruları yöneltir. Birkaç hafta sonra Kanun Sözcüsü yine açık duruşmada Adalet Divanı huzurunda "görüşünü" sunar. Kanun Sözcüsü davanın hukuki yönlerini detaylı bir şekilde inceler ve tamamen bağımsız olarak ortadaki meselenin nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusundaki görüşlerini Adalet Divanına bildirir. Böylece sözlü yargılama sona ermiş olur. Şayet Mahkeme tarafından ilgili davanın yeni bir hukuki sorunu ortaya çıkarmadığı tespiti yapılırsa, Kanun Sözcüsünün dinlenmesinin ardından, Mahkeme davaya ilişkin kararını herhangi bir Kanun Sözcüsü Görüşü olmaksızın verir.

Genel Mahkeme (Asliye Mahkemesi)

Önceki adı "İlk Derece Mahkemesi" olan Genel Mahkeme her Üye Devletten en az bir hâkimin katılımı (2010 itibarı ile 27 ülke) ile oluşan bir mahkemedir. Hâkimler, tekrar seçilebilmek üzere 6 yıllığına Üye Devletlerin hükümetleri tarafından mutabakatla atanmaktadır. Aralarından 3 yıllığına kendi Başkanlarını seçerler. 6 yıl süre ile görev yapmak üzere de Baş Hukukçuyu seçerler.

Hâkimler görevlerini tamamen tarafsız ve bağımsız olarak ifa ederler.

Adalet Divanından farklı olarak, Genel Mahkemede, sürekli görev yapan kanun sözcüleri bulunmamaktadır. Ancak, bu görev istisnai durumlarda bir hâkim tarafından ifa edilebilir.

Genel Mahkeme çoğunlukla 5 veya 3 hâkimli Daire şeklinde görev yapsa da bazı durumlarda tek hâkim de görev yapar. Ayrıca davanın hukuki karmaşıklığı veya öneminin gerektirmesi halinde, Büyük Daire (13 hâkimli) veya Tam Katımlı Mahkeme olarak da çalışabilir. Genel Mahkemede açılan davaların yüzde 80'i 3 hâkimli Daireler tarafından görüşülmektedir.

5 hâkimli Dairelerin başkanları 3 yıllığına seçilir.

Genel Mahkemenin kendi Kalem Birimi olmakla birlikte diğer idari ve çeviri ihtiyaçları için Adalet Divanının teşkilatından yararlanır.

Kamu Hizmetleri Mahkemesi

Avrupa Birliği Kamu Hizmetleri Mahkemesi, Konsey tarafından 7 yıllığına atanan ve görev sürelerinin yenilenmesi imkânı olan 7 hâkimden oluşmaktadır. Atama süreci başvuru için duyurunun yapılmasının ardından ve Adalet Divanı ile Genel Mahkemenin eski üyeleri ve yeterlilikleri genel kabul görmüş avukatlardan oluşan 7 kişilik bir Komitenin görüşleri doğrultusunda neticelendirilir.

Hâkimlerin atanması aşamasında Konsey, Üye Devlet vatandaşları arasında mümkün olduğunca geniş bir coğrafi dağılım ve temsil edilen hukuk sistemleri açısından dengeli bir dağılımın oluşmasına gayret eder.

Mahkeme hâkimleri aralarından birini tekrar seçilebilmek üzere 3 yıllığına Mahkeme Başkanı olarak seçer.

Mahkeme 3 hâkimli Daireler halinde görev yapar. Ancak davanın hukuki karmaşıklığı veya öneminin gerektirmesi halinde, Tam Katımlı Mahkeme olarak da görev yapabilir. Ayrıca, Mahkeme Usulünde belirlenmiş olan davalarda, 5 hâkimli Daire veya tek hâkimli olarak da görev yapabilir.

Hâkimler 6 yıllık bir süre için bir Baş Hukukçu atarlar.

Mahkemenin kendi Kalem Birimi olmakla birlikte diğer idari ve çeviri ihtiyaçları için Adalet Divanının teşkilatından yararlanır.

